

»Tisti...«. Župančič vidi precej »Tistega, ki poblagoslovi vse naše stvari« v »Drju Janezu Evangelistu Kreku«, pa ga bo treba, zlasti glede naših najvišjih dobrin, prav toliko, če ne več, iskati v Župančiču samem.

Najdaljši je poslednji sestavek »Adamič in slovenstvo« in je obenem tisti, ki je dvignil največ hrupa. Adamiču, »fanatiku samovidstva«, je bilo dovolj devetnajst let, da se je čisto poamerikanil in prijel za tuje pero, ker za naše ne more več, da uspešno in sijajno osvetljuje ameriške prilike in neprilike. Župančiču ugaja na njem »pogum, stopati pred stvari s prvim očesom« (181). »Ves je prijet, a ne zajet. Kadar je doživel, je tudi preživel; ne sentimentalni v preteklosti« (183). Župančiču lahko vse priznamo in odobrimo, kar je vedrega in prijaznega zapisal o našem, doslej morda največjem, Amerikancu Adamiču, vendar nam vse to ne more zabraniti izpovedi, da nam je nešteto krat ljubši slovenski Župančič v vsem svojem titanskem, njega in nas bolečem otepanju na danem »tesnem in raskavem materialnem prostoru, na oglišču in terišču treh, štirih raznih kultur« (188), kakor še toliko poamerikanjenih in poangleženih Adamičev. Pripisek ovaja, da je ostala radi hrupa cela vrsta sestavkov pisatelju v glavi in po beležnicah. Župančiču bi res ne bilo treba biti tako rahlemu, da bi nas radi hrupa ukanil za celo vrsto dragocenih strani.

Če govorimo o nevezani besedi Župančičevi, naj znova poudarimo važnost njegovih prevodov. Klasiki naše proze obdelujejo vsak svoj omejeni izrezek iz naših utesnjenih razmer, vsak po svojem daru, značaju in moči, in se nujno gibljejo več ali manj v ponavljajočih se krogih svojega okolja. Župančičeva prevodna proza pa je po narodih, snoveh, svetovih in osebah tako mnogostranska, da nosi najširši svetovni pečat.

Štirje zvezki Otona Župančiča — štiri najslovesnejše velike maše slovenske besede. Našim jezikoslovcem in slovničarjem bi bilo priporočati, da jemljejo zglede za svoje razprave in knjige zlasti iz teh najžlahtnejših posod našega jezika, da zaneso z Župančičevo miselnostjo tudi njegove izraze, rečenice in besedne zveze med mladino in narod. Četrty zvezek je v svoji celoti najsodobnejša in najbolj slovenska »Ars poetica«, najvišji zakonik o pesništvu, ki ima za sodobnike popolno veljavo in bo naslednikom razgledni stolp po slovenskih kulturnih poljanah našega stoletja.

Andrej Budal

PUBLIKACIJE CANKARJEVE DRUŽBE. V času, ko se je večina slovenske književne produkcije organizirala tako, da je dostopna predvsem premožnejšim slojem in da je zaradi visokih cen nakup »elitno« izdane knjige že precejšnja žrtev, je treba tembolj pozdraviti delo naših knjižnih založb, ki so namenjene predvsem širokim ljudskim množicam. Nihče se ne upira, da so slovenske knjige okusno, včasih kar bogato opremljene, da jih marsikateri kulturni snob kupuje za okras svojih knjižnic, nasprotno, umetniška oprema dokazuje visok nivo naše splošne kulture; vendar se človek zamisli, ko se zave, da ogromna večina teh krasno opremljenih in tudi zato dokaj dragih knjig ne prodre zlepa trnjeve ograje, ki loči našo uradniško kulturo od naših kmečkih in delavskih mas, torej od tistih plasti, kjer bi morala temeljiti in kjer bi morala srkati življenjskih sil vsa naša duhovna prizadevnost. Ugovor, da se mora založnik ozirati predvsem na okus in potrebe čitateljske publike in da je te največ med malomeščansko inteligenco, pa bi težko vzdržal pred rezultati, ki bi jih dala dobra statistika o obiskovalcih naših javnih knjižnic. Videti je, da bi demokratizacija naše založniške politike ne obrodila samo kulturno, marveč tudi ekonomsko; spričo takih razmer je človek resnično vesel,

če dobi v roko kvalitetno knjigo in se zaveda, da je tej knjigi omogočena in usojena pot tudi med preprosto ljudstvo, če ve, da bo ta knjiga ena izmed redkih, ki bodo prodirle omenjeno trnjevo ograjo. In letošnje publikacije Cankarjeve družbe, ki z Mohorjevo in Vodnikovo poskuša držati most med slovensko kulturo in slovenskimi ljudskimi množicami, brez dvoma v polni meri ustrezajo nalogam in smotrom, ki jih naša stvarnost nalaga podobnim institucijam. Morda bo marsikdo prigovarjal, češ, med vsemi tremi knjigami ni nobene domače, originalne, da so vse prevodi iz tujih literatur. Gotovo je težko zmanjševati pomen takega prigovora, vendar: kadar je izbira med slabim domačim in kvalitetnim tujim delom, ne smemo biti preveč skrupulozni. Glavni smoter je vendarle, da gre med ljudstvo dobra knjiga, ki naj bo živ odgovor na vprašanja, ki žive v zavesti in podzavesti sodobnih čitačjih množic.

Kakor rečeno, je imelo vodstvo Cankarjeve družbe pri izbiri dokaj srečno roko; med tremi knjigami, ki obsegajo skupno okrog 300 strani, sta dve iz področja publicistike, tretja iz beletrije. Izredno zanimiva je knjiga Arturja Koestlerja »Španski testament«, ki živo in stvarno opisuje razmere republikanske in nacionalistične Španije v prvih razdobjih državljanske vojne. Primitivno formiranje republikanske armade, »vojaki«, ki gredo s prestarimi dvocevkami nad nacionalistične tanke, general, ki v največji vročini v Malagi v šinjelu eksercira s svojimi republikanci, kar razen šinjela nima druge vojaške uniforme, zavzete Malage, Koestlerjevo bivanje v smrti celici v sevilskem zaporu, kjer publicista po dolgem čakanju izpuste zaradi intervencije angleške vlade. Knjiga, ki ni dragocena samo kot dokument, marveč tudi kot izredno inteligentna človeška izpoved, včasih kar preseneča s svojo iskrenostjo. Knjiga, ki razodeva veliko kulturnost in objektivnost pisatelja, vredna, da jo prebere sleherni, ki si ubija glavo s problemi človeškega v teh tako človeških dneh. Knjiga dr. Živka Topalovića »Pomlad človeštva«, ki na zelo preprost in razumljiv način sporoča dognanja moderne biologije, etnologije in sociologije o prvih prazgodovinskih razdobjih človeka in človeške družbe, je izpolnila znatno vrzel v naši poljudno znanstveni literaturi. Zelo srečna misel je bila prevesti v slovenščino kratko, a zelo živo in prodorno študijo francoskega podeželja, »La vieille France« (v prevodu »Taki so ljudje«), katere avtor je znani pisatelj velikega romana iz življenja predvojnih mednarodnih revolucionarjev »Les Tibauts«, Roger Martin du Gard. Knjiga, ki s svojim dobrohotnim humorjem in nič zagrenjeno ironijo, skicira nekoliko groteskne figure francoskega trškega življenja in njih majhne slabosti in kreposti, predstavlja prav za prav izredno fino izdelan koncept za obširen roman francoskega podeželja. V nekem smislu pa že prestopa ožji okvir svojega francoskega miljeja in postaja tipična podoba človeških odnosov na podeželju sploh in zato bo naš preprosti bralec odkril v njej tudi košček svojega življenja in ne majhno količino svojih slabosti.

Želeti je samo, da bi tudi naslednja leta CD nadaljevala in izpopolnjevala svoj program, tako da postane resnična, kvalitetna ljudska založba: založba, ki si je bržkone najbolj žele vrste naših delavskih in kmečkih bralcev same. Pričakovati pa je, da se med njenimi publikacijami kmalu pojavijo tudi res dobre izvirne slovenske knjige.

Vladimir Pavšič

KOLENDAR CANKARJEVE DRUŽBE ZA LETO 1939. Ne, znane besede iz »Bele krizanteme«, kjer govori Cankar o razmerju občinstva in recenzenta do umetnika, še niso dokaz, da bi se sam upiral takim člankom kakor so Kraigherjeva analiza »Ivana Cankarja zdravje, bolezen in smrt« in Kocmurjevi spomini »Cankar in delavske matere«. Neokusno poseganje v intimnosti umetnikovega življenja, samo-